

INTRODUZIONE ALLO STUDIO DELLA LINGUA, LETTERATURA E CULTURA CROATA (UVOD U STUDIJ HRVATSKOGA JEZIKA, KNJIŽEVNOSTI I KULTURE/UVOD V ŠTUDIJ HRVAŠKEGA JEZIKA, LITERATURE IN KULTURE), Atti del Convegno Internazionale di Studi, Udine, 20–21 novembre 1997, Università degli Studi di Udine, Centro Rapporti Internazionali, ur. Fedora Ferluga Petronio, Forum, Editrice Universitaria Udinese Srl, 1999.

Novembra 1997 je v Vidmu v organizaciji videmskega Univerzitetnega centra potekal dvodnevni mednarodni simpozij *Uvod u studij hrvatskoga jezika, kulture i književnosti*. Univerza za tuje jezike in književnosti v Vidmu oziroma Oddelek za jezike in civilizacije srednjevzhodne Evrope je znanstvenike in raziskovalce z zagrebške, mostarske, reške in ljubljanske univerze povabil z namenom obogatiti in posodobiti didaktično gradivo, namenjeno študentom kroatistike. O pomembnosti srečanja priča dejstvo, da je bilo to prvo znanstveno srečanje, posvečeno hrvaški kulturi in jeziku, ki ga je videmska univerza organizirala ob denarni pomoči italijanskega ministrstva za kulturo in izobraževanje na osnovi podpisanih konvencij o sodelovanju s hrvaškimi univerzami. Hrvaška kultura je bila na srečanju predstavljena v širšem kontekstu srednjeevropske civilizacije, kar ima prvorazredni – ne samo kulturni – pomen.

Kot je tudi bilo zamišljeno, so referati, predstavljeni na srečanju, izšli v posebnem zborniku, ki ga je uredila dr. Fedora Ferluga Petronio z videmske univerze in je izšel leta 1999 (izdal ga je Forum, videmska univerzitetna založba). Že oblikovna plat zbornika si zasluži pohvalo. Poudariti je treba, da so članki tiskani v hrvaščini, italijanščini in slovenščini, kar je povsem v kontekstu srečanja: skozi različne tematike prikazati kompleksno realnost hrvaške kulture, ki je nastajala in nastaja na stičiščih različnih narodov in kultur.

V uvodnem delu zbornika organizatorica srečanja in urednica zbornika, dr. Fedora Ferluga Petronio, poudarja, da jo je k organizaciji srečanja vzpodbudila »ne samo kompleksnost hrvaške civilizacije same po sebi, ampak tudi zavest, da premalo poznamo ne samo kulturo tega naroda, ampak tudi vse druge slovanske kulture, ki živijo v stiku z našo realnostjo«.

Zbornik predstavlja članke, ki zajemajo iz književne, jezikovne, filozofske in kulturne problematike, opazovane skozi različna zgodovinska in slogovna obdobja hrvaške civilizacije – od srednjega veka do sodobnosti.

Kot prvi je objavljen članek *Hrvaška poezija od humanizma do moderne v zahodnoevropskem kontekstu* Mirka Tomasovića s Filozofske fakultete v Zagrebu. Avtor pregledno in sistematično opisuje proces evropeizacije hrvaškega pesništva, ki se je začel že v »drugi polovici 11. stoletja, ta tendenca pa je navzoča v vseh literarnih obdobjih do našega stoletja«. Tomasović spremlja ta proces skozi stoletja in posebno pozornost namenja ohranjanju in usvajanju zahodnoevropskih pesniških vrst, oblik, metričnih in kitičnih elementov v hrvaškem pesništvu ter refleksu različnih gibanj in smeri med hrvaškimi avtorji, o čemer lahko beremo v

poglavjih *Humanistični biblijsko-vergilski epi, Renesančne petrarkistične pesmarice, Epi (Marulićeva Judita), pesnitve, maskerate, Baročni répertoire, Romantična razpotja in Reestetizacija v znamenju moderne.*

Andrzej Litwornia, poljski profesor z videmske univerze, je v članku *Recepcija Hrvaške na Poljskem v 16. in 17. stoletju* spregovoril o poljsko-hrvaških literarnih in zgodovinskih stikih v 16. in 17. stoletju. Avtor ob vrsti pogosto fragmentarnih informacij iz starih poljskih besedil, ki se nanašajo na hrvaške dežele in njihove prebivalce, predstavlja spoznanja, do katerih so prišli Poljaki o stanju na katoliško-muslimanski meji od 15. stoletja naprej. Razloge, da so si bile te informacije pogosto nasprotujoče, kot so si bili nasprotujoči tudi odzivi »zaradi skupnega slovanskega porekla«, je avtor našel v dejstvu, da sta v preteklosti obstajali »dve kulturni posredništvu: madžarsko na političnem področju in italijansko na jezikovnem področju (kar se je odrazilo predvsem v toponomastiki)«.

Đurđa Strsoglavec s Filozofske fakultete v Ljubljani v članku *Slovenska in hrvaška mlada proza na zdrsljivih tleh postmodernizma* analizira dva podobna fenomena v dveh sosednjih književnostih: literarni model »mlade proze« v slovenski in hrvaški književnosti. Avtorica s primerjalno analizo literarnih snovanj v 70. in 80. letih 20. stoletja, podprto s spretno izbranimi primeri, vzpostavlja kategorije podobnosti in razlik med slovenskimi in hrvaškimi »mladimi prozaiki«.

Članek znanega zagrebškega italijanista Mladena Machieda *Tri desetletja z italijanskimi pisatelji*, ki je med tem, razširjen in drugače strukturiran, izšel kot knjiga, predstavlja avtorjev poskus metodološkega očrta razmerij »med zelo osebno »enciklopedično« beležnico in lastno italijansko avtobiografijo, razsuto po literarnih prigodah, epistolarjih itn.«. Esejistični poudarki se nanašajo na portrete italijanskih pisateljev in so razdeljeni v štiri poglavja: italijanski pisatelji, ki so živeli tudi na Hrvaškem, avtorjevi stiki z drugimi v Italiji ter po pošti in/ali telefonu, obžalovanje zaradi neuspešnih srečanj (do katerih ni prišlo ali je prišlo v neprimernem trenutku), sledi v mestih (pogosto s tujim pričevanjem iz prve roke). Machiedov članek ni pomemben samo zaradi njegove kritične presoje besedil, ampak tudi zaradi manj znanih ali sploh neznanih obvestil o sodobnih italijanskih pisateljih.

Hrvaški akademik Pavao Pavličić uvaja svoj referat *Razvoj žanrov v hrvaški književnosti* s tezo o njihovi atipičnosti, ki je značilna za vsa literarna obdobja. Atipičnost je razvidna na različnih ravneh: na tematski, strukturni, verzifikacijski in slogovni, zadeva pa predvsem pripovedne žanre. Analiza del, nastalih v različnih obdobjih (od Hektorovićevega *Ribanja* iz 16. stoletja do Markovićevega *Doma in sveta* iz 19. stoletja), kaže, da so nekatera po svojih strukturnih in poetoloških značilnostih anticipirala evropske modele, na katerih so bila utemeljena. Pojasnilo za ta fenomen je Pavličić našel v robnem položaju hrvaške književnosti in njenem odnosu do realnosti; ker je primorana nenehno braniti lastno identiteto, se zaveda literarnih konvencij in tradicije, hkrati pa tudi tesnobne stvarnosti, ki jo obkroža. Kritika je na ta problem gledala z dveh zornih kotov,

enkrat kot na prednost, drugič kot na pomanjkljivost, zato se tako atipičnost danes trudi identificirati in jo podrobno opisati, sklene avtor.

Boris Senker iz Zagreba se v zborniku predstavlja s člankom *Sodobna hrvaška dramska književnost (1968–1997)*. Odločilni leti sodobnega hrvaškega gledališča, meni avtor, sta 1968 in 1971, ki ju povezuje s predstavitvijo dramatikov v časopisu *Prolog*. Njihova dela so izvajala manjša zagrebška gledališča, podeželska gledališča in skupine neodvisnih umetnikov. Četudi se razlikujejo v žanru, stilu in ideologiji, te avtorje združuje nagnjenost do političnega gledališča. Nova skupina se je oblikovala na začetku 90. let, in sicer ob projektu *Mlada hrvaška drama v Teatru &TD*. Kljub različnostim je zanjo značilna velika produktivnost neenake vrednosti, v kateri prevladujeta dve tendenci: dramske variacije znanih literarnih ali mitoloških tem in analiza družinskih odnosov.

Članek *Italijanska kultura in književnost v revijah hrvaške moderne* Sonje Roić z zagrebške Filozofske fakultete prinaša empirično raziskavo korpusa revij, ki časovno spadajo v prvo fazo obdobja hrvaške moderne. Raziskava želi »izločiti navzočnost italijanske kulture in civilizacije, predvsem pa italijanske književnosti v revijah tistega časa, zatem pa opozoriti na implicitne odraze italijanske književnosti v delih hrvaških avtorjev«. Analiza je tako pokazala, da najdemo poleg pomembnih avtorjev dekadence in italijanskega verizma v revijah moderne tudi prevode klasikov in nekatere avtorje, ki bodo ovrednoteni šele v prihodnjih obdobjih. Avtorica sklene, da sta italijanska književnost in kultura, ob nemški in češki, pomembno prispevali, da se je hrvaška književnost »obrnila k Evropi«.

Miroslav Palameta z mostarske univerze predstavlja *Pesništvo Nikole Šopa*. Avtor ob razlagi, da je bila Šopova poezija bralstvu neznana vse do 70. let zaradi dejstva, da je pesnik spadal med tiste hrvaške književnike, ki v drugem obdobju nekdanje Jugoslavije niso bili po godu režimu, postavlja Nikolo Šopa v sam vrh hrvaške pesniške produkcije 20. stoletja. V predstavitvi Šopovega pesniškega snovanja avtor posebej poudarja vpliv njegovega rojstnega mesta Jajca. Jajce, mesto z burno zgodovino, zanimivo pokrajino in patriarhalnim katolištvom, je bilo za Šopa vir trajnega navdiha. Vse do konca njegove pesniške poti je bil ta pastoralni svet na njegovem poetičnem obzorju ves čas navzoč kot stalna slika upanja. Palameta poudarja še eno Šopovo značilnost: že od vsega začetka je bilo jasno, da je njegova lirika vpeta v poetično izkušnjo minljivosti in človeške bede, v motive, ki jih najdemo tudi v sodobni filozofiji (eksistencializem), kar ga povezuje z evropsko kulturo.

Posebnost hrvaške književnosti, predvsem tiste, ki je nastajala v Dubrovniku, se kaže v tem, da se je do konca 18. stoletja širila predvsem s prepisovanjem. Ta fenomen predstavlja Slavica Stojan iz Zagreba v članku *Hrvaška književnost v rokopisih (Dubrovnik, 18. stoletje)*. Rokopisi, ki jih hranijo v dubrovniških knjižnicah in arhivih, pa tudi v drugih hrvaških in evropskih mestih, celo v ZDA, pričajo o velikem številu književnikov in njihovih del v hrvaščini, latinščini in italijanščini. Religiozni, bogoslužni in priložnostni značaj teh del, kot upravičeno

poudarja avtorica, »ne izključuje njihove umetniške vsebine in estetske vrednosti«, zato bi bilo treba obnoviti njihove kritične izdaje.

Prispevek *Hrvaška filozofska dediščina humanizma in renesanse* Ljerke Schiffler iz Zagreba je krajši pregled filozofske misli enega najbogatejših obdobj hrvaške filozofske dediščine. Avtorica predstavlja genezo in morfologijo, tipološke značilnosti, posebnosti in izvirnost idej v delih najpomembnejših predstavnikov teh dveh obdobj: filozofov, pisateljev, znanstvenikov, zgodovinarjev, enciklopedistov, teologov in publicistov. Analizirana je bogata problematika omenjenih disciplin, značilna za misel 15. in 16. stoletja, ki zaznamuje njihova dela (ontologija, metafizika, teologija, jezik, estetika, etično-moralna in teorijsko-gnoseološka vprašanja idr.). Ne glede na fragmentarnost ta zgodovinsko-kronološki in problemski »prikaz zgodovine idej le manjšega dela bogatega korpusa hrvaške filozofije in njenih zgodovinskih datumov, relevantnih za genezo sodobne misli, kaže, da pomeni nelomljiv in živ sestavni del evropske kulturne dediščine in da ni le njen odraz, ampak izraz kritično-spekulativnega, ustvarjalnega odnosa do te dediščine«.

Kratko žanrsko zgodovino hrvaške filozofije od 15. do 18. stoletja je predstavil Ivica Martinović iz Zagreba v članku *Literarni žanri hrvaških filozofov od Stojkovića do Boškovića*. Gnoseološka analiza delovanja filozofov, ki pripadajo zgodnji in pozni renesansi, baroku in galantnemu slogu 18. stoletja, predstavi nastanek, razvoj in pomen zelo raznolikega filozofskega žanrskega opusa: od npr. Stojkovićevega renesančnega govora prek prvega dialoga Nikole Modruškega do parabole, moralnoteološke razprave in exempla sanctorum Marka Marulića ter filozofskih traktatov Ruđerja Boškovića, Josipa Zanchija, Antuna Tomaševića in Terencijana Buberleēja. Avtor poleg filozofske produkcije opozarja tudi na precejšnje literarno delovanje hrvaških filozofov in meni, da bi lahko napisali tudi zgodovino literarnih žanrov hrvaške filozofije od 15. do 18. stoletja, kar priča o veličini hrvaških mislecev iz začetnih obdobj hrvaške filozofije.

Hrvaški akademik August Kovačec v članku *Jezikovni zemljevid Hrvaške* predstavlja Hrvaško kot večjezikovno državo, v kateri se ob uradnem hrvaškem jeziku uporabljajo tudi drugi jeziki. Hrvaščina je na primer ohranila maloštevilne predromanske sledi (ilirske, keltske ...), poleg izposojenk iz latinščine (npr. *ulje*, *vino*, *ocat*) pa so se ohranile tudi izposojenke iz balkanske vulgarne latinščine (npr. *račun*, *štacun* ipd.). Avtor poudarja, da je bil pri oblikovanju hrvaščine kot južnoslovanskega jezika zelo pomemben njen stik z romanskimi jeziki: dalmatinskim, istriotskim in beneškim. Dalmatinski se je obdržal v hrvaškem regionalnem besedju in onomastiki jadranskega območja, istriotski še danes govori nekaj sto Italijanov v jugozahodni Istri, beneški ali istrobeneški jezik pa govorijo v Istri, na Reki in na kvarnerskih otokih. Proti koncu srednjega veka so se na hrvaško območje naselili vlaški prebivalci, ki so govorili romunsko. Vlaški elementi so vidni v toponomastiki zahodne Bosne in dalmatinskega zaledja ter na istroromunskem jezikovnem otočku v Istri. Celinsko Hrvaško so po odhodu Turkov poselili Nemci (Avstrijci) in Madžari, od 18. stoletja naprej pa predvsem Čehi, Slovaki,

Ukrajinci, Rusini idr. Do danes so se obdržale tudi skupine Italijanov, ki so se ob koncu 19. stoletja naselile v zahodni Slavoniji in severni Bosni.

Slovenščina je ena redkih jezikov, v katerih se je ohranila dvojina – za razliko od hrvaščine, v kateri so se dvojninske oblike ohranile le ob števnikih 2, 3, 4 in *oba*. O *Dvojini v slovenskem in hrvaškem jeziku* je spregovoril ljubljanski profesor Janez Rotar in jo primerjal v obeh, sorodnih, jezikih. Avtor nekdanjo obstojnost dvojine v hrvaščini potrjuje z literarnimi primeri (bugarštica *Marko kraljević in njegov brat Andrijaš* ter glagoljaška lirski pesem *Ah, ti, deklica nagajiva*). Dvojina ima posebno funkcijo, še posebej v lirskih ljubezenskih pesmih, kar dela pregla-vice predvsem prevajalcem. Kako se prevajalci lotevajo tega trdega oreha, avtor predstavi z dvema različnima prevodoma Ujevićeve pesmi *Notturmo* v slovenščino (prvi je antologijski, drugi študentski). Antologijski prevajalec se je odločil za množino (kot v hrvaškem izvirniku), študentje za dvojino, za katero se zavzema tudi avtor, kajti »specifična dvojninska oblika je prav v ljubezenski pesmi zaradi izrazite določnosti težko nadomestljiva«.

Kako se je oblikovala *Slovnčna norma hrvaškega knjižnega jezika v 20. stoletju* in kako je vplivala na avtorje hrvaških slovnice, predstavlja Marko Samardžija z zagrebške Filozofske fakultete. Med kroatisti je dosedaj prevladovala teza, da se je oblikovanje slovnčne norme hrvaškega knjižnega jezika začelo v drugi polovici 18. stoletja, avtor pa meni, da se je pravzaprav začelo na začetku 17. stoletja, z objavo Kašičeve slovnice, ki je vse do preporoda vplivala na normiranje in smer standardizacije hrvaškega jezika. Ob koncu 19. stoletja, ko je že obstajalo okrog dvajset štokavskih in pet kajkavskih slovnice, je napočil čas za objavo slovnice, ki je »odprla novo obdobje v stabiliziranju slovnčne norme hrvaškega jezika«, torej Maretićeve *Slovnice in stilistike hrvaškega ali srbskega knjižnega jezika* (1899). Avtor nato analizira vpliv Maretićeve slovnice na hrvaške slovnice in slovnčno normo 20. stoletja ter jo primerja s slovnice naslednjih avtorjev: Florschütz (1905; od Maretića se razlikuje v normativnem delu), Brabec-Hraste-Živković (1955; afirmacija Maretićevih nazorov in predpisov, predvsem v oblikoslovju in skladnji), Težak-Babić (1966; odklon od Maretića in sinhrona naravnost), Barić in sodelavci (1979; novi pogledi na slovnčni opis, vendar slovnčni predpisi niso bistveno spremenjeni). Niti *Akademijina slovnica v treh zvezkih* (Katičićeva *Skladnja* iz leta 1986 in Babićevo *Oblikoslovje* iz leta 1991) ne prinese bistvenejših normativnih novosti. Maretić je, sklence Samardžija, svojo slovnico postavil »soliden opisni in predpisujoči okvir slovnčne norme hrvaškega jezika«, zaradi česar v 20. stoletju ni bila deležna bistvenejših sprememb.

Josip Silić z zagrebške Filozofske fakultete v članku *Nekateri dosežki v hrvaškem računalniškem jezikoslovju* predstavlja prvi *Hrvaški računalniški pravopis* avtorjev Silića, Ranilovića in Batnožića (Matica hrvatska-SYS, Zagreb, 1996), ki je namenjen pisni komunikaciji in pisce opozarja za tipkarske napake ter na pravilno rabo glasov, oblik in stavkov. Sestavljajo ga trije programi: obliko-slovno-pravopisni slovar, besedoslovni, tj. sopomenski slovar in program za

deljenje besed. Avtorji so se s pravopisom ukvarjali pet let, saj so začeli iz nič. Tako je na primer Josip Silić kot strokovnjak za jezikovni program moral najprej opisati oblikoslovni sistem hrvaškega jezika, ker si pri tem ni mogel pomagati z nobeno hrvaško slovnico. Kako je opisana in razumljena norma hrvaškega knjižnega jezika v računalniškem pravopisu? Kot dejstvo sistema in kot dejstvo standarda, kar konkretno pomeni, da ima npr. samostalnik *majka* v jeziku kot standardu na prvem mestu rodilniško množinsko obliko *majka* ali *majki*, na drugem mestu pa *majaka* (v jeziku kot sistemu bi glede na distribucijo sklopa *jk* na prvem mestu morala biti rodilniška množinska oblika *majaka*). Tako pot od jezika kot sistema do jezika kot standarda in narobe avtor prikaže s primeri alternacij *st/šć/št*, sopomenskega niza glagola *informirati*, trpnega deležnika glagola *spavati* itn. Navedeni primeri pričajo o zapletenosti opisa hrvaškega jezika kot standarda. Poudariti je treba izredno uporabno vrednost *Hrvaškega računalniškega pravopisa*, ki bo olajšal delo prevajalcem in lektorjem (še posebej po tem, ko so ga vgradili v hrvaško inačico Microsoftovega worda), in njegovo didaktično vrednost pri pouku hrvaškega jezika kot tujega – v času, ko za tak pouk niso na voljo niti najosnovnejši didaktični viri.

Objava Della Bellovega slovarja leta 1728 je pomenila prelomnico v zgodovini hrvaškega slovaropisja in nanjo pomembno vplivala. Nives Sironić-Bonefačić z zagrebške Filozofske fakultete v članku *Prispevek Italijansko-latinsko-ilirskega slovarja Ardelia Della Belle k razvoju hrvaškega slovaropisja* predstavlja Della Bellov prispevek k jezikovni standardizaciji, pravopisni in naglasni sistematizaciji ter nov in znanstvenejši pristop k izbiri slovarskega gradiva. Ker je imel Della Bellov slovar tudi pedagoško-didaktične cilje, so v slovarju še pravopisna in pravorečna pravila (gre za prvo slovarsko delo z označenimi naglasi) ter hrvaška slovnica. Med novostmi v pristopu k slovarskemu gradivu je treba opozoriti na: slogovne določilnice, besede iz pogovornega jezika in dubrovniškega govora, navajanje citatov iz književnih del ob hrvaškem slovarskem gradivu ter bogato paremiološko gradivo. Zaradi vsega navedenega je Della Bellov slovar močno vplival ne samo na slovaropisce 18. stoletja, ampak tudi na poznejše, o čemer avtorica spregovori na koncu članka.

Igor Gostl iz Zagreba predstavlja *Liber de simplicibus, prvi hrvaški rokopisni, večjezični, terminološki in slikovni slovar*. Gre za premalo znan srednjeveški kodeks (hranijo ga v beneški Marciani), ki je za hrvaško slovaropisje neprecenljiv. Avtor z znanstveno utemeljenimi argumenti dokazuje, da je prvi hrvaški rokopisni, večjezični, terminološki in slikovni slovar stoletje in pol mlajši od prvega tiskanega slovarja Fausta Vrančića. Avtor opisuje kodeks, njegovo avtorstvo, dotedaj nedoločeno slovansko gradivo definira kot hrvaško in sklene, da je bilo v slovar vnešeno hkrati z drugim jezikovnim gradivom.

Darko Novaković z zagrebške Filozofske fakultete v članku *Hrvaška novolatinska književnost od 15. do 17. stoletja* tri stoletja hrvaške novolatinske književnosti deli na dve obdobji: na humanistično obdobje (1400–1600) in na 17. stoletje, »katerega slogovni pluralizem je težko podvreči kratkemu opisnemu

nazivu«. Avtor po analizi besedil in ustvarjalcev sklence, da se hrvaška studia humanitatis v prvem obdobju ne razlikuje od sorodnih pojavov v Evropi. Dela zajemajo iz tradicionalnih področij slovnice, retorike, zgodovine, moralne filozofije in pesništva. Književnost v latinščini je v 17. stoletju pod velikim vplivom protireformacije, kar je razvidno iz literarnega okusa bodočih latinistov ter iz njihove jezikovne in verzifikatorske kompetence. Tako raste slovnična in slogovna raven del, zmanjšuje pa se raznovrstnost literarnih žanrov.

Pavao Knezović v članku *Hrvaški latinisti 18. in 19. stoletja* predstavlja, analizira in vrednoti delo Pavla Ritterja Vitezovića, Ignjata Đurđevića, Vica Petrovića, Džankarla de Angelija, Vlaha Bolića, Bara Boškovića, Ruđerja Boškovića, Benedikta Staya, Rajmunda Kunića, Bernarda Džamanjića, Đure Ferića, Matije Petra Katančića, Đura Hidže, Džona Rastića, Tita Brezovačkega, Marka Faustina Galjufa in Emerika Pavića. Presek njihovega delovanja kaže na bogato literarno in znanstveno delovanje na Hrvaškem v 18. in 19. stoletju.

Vladimir Osolnik z ljubljanske Filozofske fakultete v članku *Dejavnost Cirila in Metoda med Slovenci in Hrvati in njun pomen za južnoslovanske književnosti* predstavlja dejavnost svetih bratov na območju Karantanije in Panonije. Avtor poudarja pomen krščansko-orientalskega misijonarskega dela za nastanek in razvoj prve izvirne ohranjene slovanske pisave, glagolice, o katere afirmaciji priča bogata staroslovanska nabožna literatura (prevod *Biblije* in druga dela). S predstavitvijo vplivov zgodovinskih papeških odločitev (kot je bilo npr. uvajanje bogoslužja v narodnem jeziku) avtor rezultate, ki so se pokazali na pravopisnih, jezikovnih in literarnih ravneh v obdobju 862–885, povezuje s prihodnjo obliko in usodo t. i. hrvaške oglete glagolice. Ti rezultati so odločilno vplivali na nadaljnji razvoj bogatih in neodvisnih slovanskih oziroma južnoslovanskih književnosti.

Franca Premk iz Ljubljane v članku *Slovensko-hrvaško-furlansko-italijanski kulturni stiki v 16. stoletju* analizira medsebojne odnose treh protestantskih reformatorjev različnih narodnosti: Slovenca Primoža Trubarja, Hrvata Stipana Konzula Istranina in Furlanca Narcisa da Pramperja. Avtorica poudarja duhovno sorodnost med Trubarjevo *Cerkovno ordingo* in Pramperjevim *Zrcalom resnice* ter velik ugled, ki ga Trubar užival med italijanskimi reformatorji. V kontekstu medsebojnega prežemanja je zanimiva tudi primerjalna analiza Konzulove knjižice *Govorenye vele prudno* in dela *Il Beneficio di Gesù Christo*, ki se pripisuje Benedettu da Mantovi.

Vesna Požgaj Hadži z ljubljanske in Mirjana Benjak s puljske Filozofske fakultete sta v članku *Šoljanovo besedilo pri pouku jezika in književnosti* predstavili način uporabe literarnega dela pri učenju/pouku hrvaškega jezika kot tujega. Ker celosten in premišljen pristop k uspešnejšemu predstavljanju hrvaškega jezika, književnosti in kulture v svetu ter didaktični viri ne obstajajo, pomeni njuna predstavitev prispevek k drugačnemu odnosu do hrvaškega jezika. Ob ravneh Šoljanovega besedila in njegovih konstitutivnih elementih ter doživljajsko-spoznavnih zmožnostih prejemnikov/študentov je posebna pozornost namenjena vrstam vaj, ki se uporabljajo v različnih fazah interpretacije besedila. Vaje so

didaktično oblikovane kot delovni listi in se nanašajo na pripravljalne vaje za branje besedila (zunanja umestitev besedila, motivacija, besedje), vaje iz branja besedila (razumevanje zgodbe, literarnih oseb, besed, jezika in sloga) ter na vaje po branju besedila (preverjanje razumevanja besedila, različne vrste govornih in pisnih vaj).

Zgodovinski pregled hrvaških slovnice v italijanščini je predstavila lektorica hrvaškega jezika na videmski univerzi Renata Hace-Citra. Članek *Hrvaške slovnice v italijanščini do 20. stoletja* predstavlja imponantno število hrvaških slovnice, kar priča, kot pravi avtorica, o velikem zanimanju italijanskih govorcev za učenje hrvaškega jezika, ki so ga imenovali ilirski, redkeje slovanski jezik. V analizi približno dvajsetih slovnice in priročnikov avtorica primerja in spremlja zgodovino hrvaške slovnične norme in izrazja, razvoj didaktike hrvaškega jezika kot tujega in kontrastivno primerjavo jezikovnih sistemov hrvaškega in italijanskega jezika.

Tisočletje jezikovno-kulturnih hrvaško-madžarskih odnosov je prineslo številne interference na različnih ravneh jezikov v stiku. Vplive na besedoslovni ravni predstavlja videmski profesor Andrea Csillaghy v članku *Hrvaško-madžarski besedni vplivi*. Hrvaška dialektologija se zadnja desetletja ne more pohvaliti z razpravami, ki bi se sistematično ukvarjale s hrvaško-madžarskimi odnosi. Razprave, objavljene zunaj Hrvaške, pa pričajo o različnih besednih vplivih med dvema jezikoma v stiku, konkretnije o približno devetdesetih besednih enotah čakavskega ali kajkavskega porekla v madžarščini in o približno toliko madžarskih izposojenkah v hrvaščini. Kot pravi avtor, gre predvsem za administrativne in religiozne termine ter za izraze, ki se nanašajo na vsakdanje življenje in običaje.

Zbornik *Introduzione allo studio della lingua, letteratura e cultura croata (Uvod u studij hrvatskoga jezika, književnosti i kulture/Uvod v študij hrvaškega jezika, literature in kulture)* vsebuje članke z različnimi temami: jezikovnimi, literarnimi, didaktičnimi, filozofskimi, večjezikovnimi in medkulturnimi. In kot pravi njegova urednica, bi ravno zaradi »širine in bogastva obdelanih tem zbornik moral študentom kroatistike rabiti kot učbenik, zanimiv pa bo tudi za vse tiste, ki na neki način izkazujejo zanimanje za kulturo sosednjega naroda«.

Pomen zbornika je res mnogo širši od njegovega utilitarnega/didaktičnega namena. Besedila, ki jih predstavlja, namreč potrjujejo Hrvaško kot srednjeevropsko in sredozemsko državo. Zbornik zato ni le fakultetni učbenik, čeprav bi bil tudi kot tak, v nezavidljivem položaju, v kakršnem se je znašel študij kroatistike po svetu, več kot dobrodošla izpopolnitev in dopolnitev strokovne literature. Z različnimi pristopi do določenih problemov predstavlja tudi nemajhen prispevek k osvetlitvi hrvaške civilizacije skozi njeno zgodovino in sedanost.

Redko se zgodi, da se hrvaška književnost, jezik in filozofija na tak način predstavijo v tujini, najprej na znanstvenem srečanju, nato pa še v zborniku. Verjameva, da se bodo zdaj, ko je pot na neki način pripravljena, takšne akcije nadaljevale in da bodo vanje vključeni kroatisti z vsega sveta. Upava, da bo v (bližnji) prihodnosti še več takšnih srečanj in knjig/zbornikov. Ne smemo verjeti,

da se začeto, niti malo lahko in preprosto delo ne bo kmalu nadaljevalo. Na svidenje torej z novega srečanja in na branje do novega zbornika!

Iz hrvaščine prevedla
Durđa Strsoglavec.

Mirjana Benjak¹, Vesna Požgaj Hadži²

¹Filozofska fakulteta v Pulju

²Filozofska fakulteta v Ljubljani